

Vorteroð. (EH).

Vorteroð, *Ficaria verna*

er almindelig på skyggefulde steder i skove og haver, de ca. 25 cm opstigende stængler med langstilkede, hjerte-nyreformede og glinsende, takkede eller kantede blade bærer i april-maj gule blomster med 7–12 kronblade.

Arten blev forhen på grund af ligheden henført til svaleurt (s. 211) og er ofte forvekslet med ranunkel (s. 172).

Vorteroð 1804ff, de talrige hvide »ammerødder« (opsvulmede birødder) kan ligne brystvorter; *liden svaleurt* 1648–1821, *svaleurt* 1775–1835, *lille brunrod* 1767 til forskel fra Knold-Brunrod (*Scrophularia nodosa*), der også blev anvendt mod kirtelsygdomme; *smørurt* 1806ff, østl. Danmark, *smørblomst* 1851ff vist alm., *smørkop* V-Jylland, *svaleurtspinat* 1878, unge blade blev spist, se nedenfor; *skårbøtter* Sønderjylland vel af tysk scharbock = skørbug, se nedenfor; *syvstjerne* ved København (1). – Færøerne: *kirkju-*

bøssólje 1928, Kirkjubø er et stednavn, sólje se kabbeleje s. 178 (2).

LITTERATUR: (1) 689 1,595f; (2) 751 93.

LÆGEMIDLER

OG ANDEN ANVENDELSE

Planten knuses med vin til plaster på hæmorrhoider; afkog drikkes mod skørbug (1648; 1). Vorterod har fordelende og opløsende egenskaber, af roden, som anføres i farmakopeen 1772, kan fremstilles stivelse; de spæde kødfulde blade nydes i mindre mængder som salat (2) eller spinat (3).

Hvor de små yngleknopper i bladhjørnerne, »hvilke meget ligner hvedekorn eller myreæg« (1648; 1), faldt på jorden og blev blottet af regnskyl eller sandflugt, mente man, at korn var faldet ned fra himlen – et varsel om misvækst (4).

LITTERATUR: (1) 697 45; (2) 398 1806,530; (3) 712 53; (4) 519 94; 462 67f.

Kabbeleje, *Caltha palustris*

Forårspilte i moser, grøfter og våde enge; de kraftige, tykke stængler med nyre- eller hjerteformede, takkede blade bærer store gule blomster, bælgkapslerne sidder i en kreds.

Kabbeleje 1546ff (cabalejen, 1622 kabalei) med talrige varianter og forvanskninger, som tildels også gælder engblomme (s. 180): kavaleger, kabeleger, kabbelan, kabeløg (1624ff), kabelhat (1665), kavling, kavelot osv., til svensk kabba = grov, kort træblok, norsk dialektord kabba = rund træklods; -leje er samme ord som -lege, ental af -leger, se fåreleger under Engelskræs (bd. 3) og kæmper under Vejbred bd. 4; i stednavnet Kabbalaj Slej Fjends herred 1690 (1). *Hestehov* Saxo Grammaticus (latin) o. 1200 måske om denne plante (2), *kobblomme* 1648ff, Sønderjylland, Ø og SSjælland, *smørurt* 1648–1806, Jylland, Falster; *kodrøvel* o. 1700, sml. kodriver bd. 3, *kourt* o. 1700–1820, man mente, at blomsterne gav farve til smørret (se nedenfor), planten blomstrer desuden, når og hvor køerne udbindes, jf. *smørblomst* 1833ff vist alm., sml. ranunkel s. 172, *smørrose* Ribegnen, Ø-Jylland, *smørbrøtte* og *kopatter* Sønderjylland, *kobblomst* ved Varde, *smørkop* ØJylland, *smørbrik* Vendsyssel, *bøtteblomst* Amager; *soløje* 1769, *majblomme* østl. Sønderjylland, *guldsål* Vendsyssel, *madeblomst* SFyn (made = mose), *vandblomst* Bornholm (3); *kragetær* VJylland efter frugtstandens form (4). – Færøerne: *sólja*, *sóleya* 'soløje' o. 1780ff, *myrusólja*, *myrisoleya*; *brak* måske fordi børn har kastet bælgkapslerne i ild for at høre dem briste med små knald (5). Arten henføres i nogle urtebøger til svalet (s. 211) og kaldes *Chelidonium palustris*.

Kabbeleje. (N).

